

STORTINGET

Representantforslag 225 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen
og Alfred Jens Bjørlo

Dokument 8:225 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ola Elvestuen og Alfred Jens Bjørlo om en frihetsfremmende han- delspolitikk

Til Stortinget

Bakgrunn

Verden endrer seg. De autoritære landene samarbeider, og det må demokratiene også. Det er en reell mulighet for direkte militær konflikt mellom Norges allierte og Kina i løpet av få år. Det kinesiske kommunistpartiets mål er en ny internasjonal orden som er sentrert rundt Kina. Teknologikappløpet er dette århundrets maktkappløp. Samtidig taper alle om man ikke får til grønn omstilling. Global handel og globale verdikjeder har gjennom de siste tiårene gitt økonomisk velstand og teknologisk overføring og løftet millioner av mennesker ut av fattigdom. Samtidig har disse verdikjedene ført til nye gjensidige økonomiske avhengigheter. Når det globale konfliktnivået mellom demokrati og autokrati øker, fører avhengighetene til nye utfordringer. En må legge til grunn at stormaktene i økende grad vil arbeide for å redusere betydningen av autoritære lands råvarer, teknologi og andre varer og tjenester i fremtidens grønne verdikjeder – med andre ord at de i større grad vil vektlegge geopolitiske interesser i nærings- og handelspolitikken. Det er i Norges interesse at denne utviklingen ikke møtes med økt nasjonalisme og proteksjonisme, men med økt internasjonalt samarbeid med likesinnede land om en handelspolitikk som fremmer frihet.

Det er et paradoks at det ikke finnes et forum hvor land som deler grunnleggende verdier, kan samarbeide om en frihetsfremmende handelspolitikk, når landene klarer å samarbeide om militær politikk. NATO er Norges militærallianse og en grunnstein for landets sikkerhets- og utenrikspolitikk som ikke må rokkes ved. Det forpliktende, internasjonale samarbeidet med allierte skaper militær trygghet for Norge. Men sikkerhetspolitikk handler ikke bare om militærmakt. Autoritære land som Kina og Russland forsøker å bruke økonomiske avhengigheter til å presse gjennom endringer i den globale ordenen. Kinas president Xi Jinping har for eksempel uttalt at Kina må sikre kontroll over globale verdikjeder, og at den avhengigheten dette skaper, er en kraftig form for avskrekking.

For å møte disse utfordringene er EU et vel så relevant sikkerhetspolitisk verktøy som NATO. Etter Russlands fullskala invasjon av Ukraina har EU respondert handlekraftig og besluttsomt innen sentrale sikkerhetspolitiske spørsmål som reduksjon av energiavhengighet av Russland, innføring av sanksjoner og koordinering av bistand til Ukraina. Norge bør ikke la mangelen på fullt medlemskap i EU gjøre at landet ikke tar initiativ til å knytte seg tettere til unionen på sikkerhetspolitisk relevante områder. Koordineringsproblemene som oppsto mellom USA og Europa når det gjaldt Inflation Reduction Act og Green Deal Industrial Plan, viser imidlertid at det også er behov for økt økonomisk samarbeid på tvers av Atlanterhavet og mellom andre demokratier. EU-US Trade and Technology Council og EU-India Trade and Technology Council er eksempler på slike eksisterende initiativer for å koordinere arbeidet. I disse rådene koordinerer EU og henholdsvis USA og India sin tilnærming til global handel, digital transformasjon og nye teknologier basert på felles verdier for demokrati og menneske-

rettigheter. Norge bør be om observatørstatus for norske representanter i disse rådene – eller en annen mer hensiktsmessig form for tilknytning som gir informasjon og/eller innflytelse.

I den offentlige debatten dukker det også opp forslag om økt økonomisk samarbeid mellom likesinnede land som fremstår mer ambisiøst og institusjonalisert: The Chicago Council on Global Affairs foreslo for eksempel i 2022 en «økonomisk artikkel 5», enten som en ny organisasjon eller bygget på G7. Norge bør aktivt støtte opp om mer institusjonaliserte økonomiske samarbeid for å motvirke avhengighet av autoritære lands teknologier, varer og tjenester. Samtidig bør Norge jobbe for at multilaterale institusjoner som WTO fortsatt skal fungere, selv om det i fremtiden kan bety at det vil bli i et annet format.

Det er retningsvalgene til de landene som i dag blir dratt i ulike retninger av stormaktenes interesser, som i praksis vil avgjøre hvem som vinner frem i den globale konkurransen mellom autoritære og demokratiske samfunnsmodeller. Derfor er det avgjørende at en frihetsfremmende handelspolitikk ikke blir ekskluderende. Den må ikke være utformet som en eksklusiv klubb, men en global invitasjon til å samarbeide om demokrati, frihet og grunnleggende rettigheter. Liberale demokratier må kunne handle med land med et annet styresett, men som ønsker alternativer til Kina.

En direkte militær konflikt mellom Norges allierte og Kina er en så alvorlig sikkerhetspolitisk risiko at det er maktpåliggende å forberede seg på at det kan skje. Et naturlig skritt vil være å redusere Norges økonomiske avhengighet av Kina. Norge bør derfor avslutte forhandlinger med Kina om en frihandelsavtale, ettersom formålet med en slik avtale er økt handel og dermed økt avhengighet av Kina. Det er hverken realistisk eller ønskelig å avslutte all handel med Kina, men den bør reduseres på strategiske områder.

Det er to typer handel med Kina som skiller seg ut i strategisk forstand: For det første bør Norge redusere sin avhengighet av kinesisk grønn teknologi og råvarer som er nødvendige for å gjennomføre det grønne skiftet. På nåværende tidspunkt er Kina markedsdominerende globalt innen flere grønne energiteknologier og råvarer, som for eksempel solcelleteknologi og sjeldne jordarter. Bedre utnyttelse av eksisterende ressurser og en sirkulær tilnærming til ressursbenyttelse vil være et sentralt element i å oppnå mindre avhengighet av dominerende enkeltland.

For det andre bør Norge redusere sin avhengighet av kinesisk teknologi som samler inn store mengder data om norske borgere som kan gis videre til kinesiske selskaper. Dette vil redusere Kinas datatilgang og minske deres mulighet for å utvikle datadrevet høyteknologi basert på data om norske forbrukere og virksomheter. Å redusere kinesiske virksomheters tilgang til data som handler om nasjonal sikkerhet, er grunnleggende viktig av naturlige årsaker. Men også data om samfunnsområder som ikke har noe med nasjonal sikkerhet å gjøre, kan i noen tilfeller brukes til å utvikle teknologi som til syvende og siste er ment å overvåke, kontrollere og redusere kinesiske innbyggeres frihet. Derfor bør en plan for å redusere avhengigheten av slik kinesisk teknologi favne noe bredere enn bare teknologi som samler inn data om nasjonal sikkerhet. Dette er naturligvis et langsiktig arbeid og bør også skje innenfor rammen av et internasjonalt samarbeid om en frihetsfremmende handelspolitikk.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for en frihetsfremmende handelspolitikk.
2. Stortinget ber regjeringen avslutte forhandlinger med Kina om en frihandelsavtale.
3. Stortinget ber regjeringen støtte aktivt opp om initiativer for å institusjonalisere internasjonalt samarbeid om frihetsfremmende handelspolitikk blant liberale demokratier og andre land som ønsker alternativer til kinesiske verdikjeder.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere å be om observatørstatus for Norge i EU-US Trade and Technology Council.
5. Stortinget ber regjeringen vurdere å be om observatørstatus for Norge i EU-India Trade and Technology Council.
6. Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding som kartlegger autoritære staters rolle i verdikjeder som har strategisk betydning for å gjennomføre det grønne skiftet – eventuelt basert på eksisterende kartlegginger gjennomført av IEA, EU eller andre – og presenterer en plan for hvordan Norge skal samarbeide internasjonalt for å redusere denne avhengigheten av autoritære stater.

7. Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding som kartlegger norsk avhengighet av kinesisk teknologi som samler inn store mengder data om norske borgere, og presenterer en plan for hvordan Norge skal samarbeide internasjonalt for å redusere denne avhengigheten.

19. april 2023

Guri Melby

Grunde Almeland

Ola Elvestuen

Alfred Jens Bjørlo

